

SELÇUK DEMİREL
"PORTAKAL MAVİSİ BİR DÜNYA"

**'İNSAN VAR
OLDUKÇA, ŞİİR
BİZE İNSAN
OLDUĞUMUZU
HATIRLATACAK'**

» 12 - 13. sayfalarda

'İnsan var oldukça, şiir bize insan olduğumuzu hatırlatacak'

Selçuk Demirel'in şiirle çizgiyi buluşturan kitabı "Portakal Mavisini Bir Dünya", farklı bir adla ilkin Fransa'da yayımlandı. Francis Combes'ün tüm dünyadan çeşitli şair ve yazarlardan seçtiği şiirsel alıntılarla Demirel'in çizimleri meydana getiriyordu kitabın bu baskısını. Ünlü çizer, kitabın Türkiye baskısı için ülkemiz şairlerinden de dizeler seçti, içeriği zenginleştirdi, onlar için Fransa baskısında yer almayan yeni çizimler üretti. Ortaya da şiirin çizgiyle farklı bir ruh bulunduğu zihin açan bu **kitap** çıktı. Demirel'le kitabı, şiiri ve çizgiyi konuştuk.

ERAY AK

erayak@cumhuriyet.com.tr

Sanırım bu söyleşiye "Şiirle aranız nasıl" sorusuyla başlamak en doğrusu. Nasıl etkiler çizgilerinizi okuduklarınız?

- "Gördüğünüz gibi"

diye bir cevap çok kestirme olabilir. Şiirden, yazıdan doğrudan etkilendiğimi söyleyemem. Etki kaynaklarım muhtelif. Daha doğrusu yapmaya çalıştığım; çizgilerimin, resimlerimin biraz olsun şiirsellik taşıyor olması. Bu benim için çok önemli.

■ Şairliğin, şiirin ne demek olduğunu önemli isimlerden alıntılar ve çizgilerinizle çok güzel anlatıyorsunuz. Bir de kelimelerle anlatmanızı istesem: Şiir ne ifade ediyor sizin için?

■ Şiir hayatın esansıdır. Victor Hugo'nun da dediği gibi; "Şiir, her şeyde mahrem ne varsa odur."

■ Neden İlhan Berk'e adandı bu **kitap**?

■ İlhan Berk şiirlerini, resimlerini çok sevdiğim eski bir dostumdur ve Modern Türk Şiiri'nin en önemli şairlerinden biridir. Şiirle yatıp şiirle kalkmış bir şairimizdir. Bu ithaf onun için yapılmış küçük bir düşünce, küçük bir hatırlama...

■ "Şiire övgü" diyebilir miyiz Portakal Mavisini Bir Dünya için?

■ Şiire, hayata, dayanışmaya, dostluğa, yaratıcılığa, barışa övgü kitabı diyebiliriz.

"MEMLEKET YAZAR VE ŞAİRLERDİR"

■ Kitabın hikâyesinden de bahsedermisiniz bize? Nasıl doğdu? Hangi fikirle yola çıktıldı? Bu çizimleri bir araya getiren amaç neydi? Çizimler nasıl seçildi?

■ İki yıl evvel Metis Yayınları'ndan çıkan "Metis" kitabımı Fransız yayıncularımıza gösterince kitabı çok sevdiler. Özellikle de yazarlardan yapılmış bir iki satırlık alıntılar için çizdiklerimi çok etkileyici buldular. Benzer bir şeyi

şiirle yapabilir miyiz diye konuştuk. Süre çok kısıydı. Kitabın, geçen senenin Şubatı'na yetişmesi gerekiyordu. Festival; Printemps des Poètes'e (Şairlerin İlkbahar Festivali). Francis Combes, seçtiği üç yüze yakın kısa şiiri Ekim sonuna doğru bana verdi. Bunların yüz tanesini, seçip resimledim. Yüz tanesi de resimsiz olmak üzere Droit de Citer des Poètes/La Poésie s'Affiche "Şairlerden Şiir Söyleme Hakkı/Şiirin İlamı" adı altında Şubat 2015'te, Editions Le Temps des Cerises tarafından yayımlandı. Kitabı **Yapı Kredi** Yayınları'na Türkçe baskısı için önerdiğimde mutlaka Türk şairlerinden de yapacağım seçmeleri ekleyeceğimi belirttim. Sanırım elliye yakın Türk şairini resimledim. Böylelikle yüze yakın kısa şiiri de ekleyerek Portakal Mavisini Bir Dünya ortaya çıktı. Şiirleri Fransızcadan çeviren Yiğit Bener'in cömertçe çalışmasını da unutmamdan... Bu kitaba giremeyen birçok şair ve şiir olduğunu biliyorum. Fakat bu bir antoloji değil.

Onun dışında bütün 2015 Yaz'ını şiir okuyarak geçirdim. İyi tanımadığım şairlerin **kitaplarını** satın aldım. **Kitaplarına** ulaşamadıklarımı dergilerden buldum. **Kitaplığımdaki kitapların** hepsini hatırlamam mümkün değil. Bu okumalarım, bana bu dili ne kadar çok sevdiğimi yeniden hissettirdi. Memleket, yazar ve şairlerdir, onların yazdıklarıdır. Memleket Yaşar Kemal'dir, Orhan Veli'dir, Turgut Uyar'dır...

Turgut Uyar demişken; çalışmalarım sırasında Uyar'ın, kütüphanemde, 1952'de Varlık **Yayımları** tarafından yayımlanan Türkiye kitabının "Sevgili Selçuk ben burada değildim ama yine de imzalıyorum. Turgut Uyar'ın vekaletnâmesiyle ama (hakikaten) v.s." imza deyip Tomris Uyar tarafından imzalanmış ilk baskı kopyasını buldum. Çok duygulandım. 80'li yılların başında, Paris'te, Tomris Uyar'lı bir geceden... Kendi **kitapları** ile birlikte imzalamıştı bana.

"Nereye gitsem, nereye baksam Sevdalı sevdalıdır gözlerim Anlarlar diye herkeslerden, Bakışlarımı gizlerim"

Turgut Uyar
Bilmemiş Şiirler V 5/02/1950, Türkiye, Varlık, 1952

■ Şiir ve çizgi; doğası itibariyle karşındakini içine alan, onunla bağ kuran, bir anlamda aktif türler. Yani misafirin-den de katılım beklerler. Portakal Mavisini Bir Dünya, bunu bir adım ileri taşımış gibidir. Ne dersiniz? Kitabı eline alanlar aktif bir katılımın yanında, kendi **kitaplarını** da yaratabilecekler aynı zamanda.

■ Kitabın amaçlarından birisi de bu zaten. Kitabın sol tarafındaki boş sayfa, şiirle birlikte okuyucunun. Onların katkılarına açık. Resim ve yazı, başka bir şairden başka bir alıntı ile katkıda bulunabilirler kitaba. Bu kitabı bir "defter-kitap" gibi kullanabilirler. Ben öğrenciyken bütün **kitaplarımı** defter muamelesi yapıp her yerine çiziyordum.

■ Portakal Mavisini Bir Dünya neyi arıyor? Sürekli bir arayış hali var çizgilerinizde. Bu **kitapla** aradığı-

» nız ne?

■ Çok yüksek anlamlar yüklemiyorum yaptıklarına ve bundan sonra yapacaklarına. Bu da her kitap gibi bir kitap olacak yayımlandıktan sonra. Kendi yolunda yürüyecek. Bu kitabın yazarı çizeri olarak kitap yayımlanınca onunla ilişkim bitiyor. Bundan sonraki aşama kendi okuyucusuyla kuracağı ilişkiden neler doğacaktır. Nasıl karşılanacak? İlgili görececek mi? gibi sorular...

■ Şiir artık eski etki alanına sahip değil gibi. Ama bir yandan da farklı çalışmalar yürüyor şiiri sokağa çıkarmak, eski hâkimiyetine kavuşturmak için. Duvar yazıları, levhalar hazırlıyor... Portakal Mavisi Bir Dünya da şiiri sokağa çıkarma, insanlara farklı formlarıyla tekrar sunma arayışında bir kitap mı?

■ Evet, şiir her yerde. Sokaklarda, duvarlarda, sosyal ağlarda, gizli defterlerde... Şiirin girmediği yer yok. Şiirin girmediği yerlere karanlık girer. Şiirin olmadığı her yer karanlık kaplar.

Bugüne kadar şiir öldü diyenlere rastlamadım. Aynı şekilde şiir yaşıyor diyenlere de... Ama 2013 Haziranı'nda, Gezi'de, insanları birbirine bağlayan en önemli şeylerden biri de yaşadıkları şiirdi. İnsan var oldukça, şiir hep gelip bizi bir yerlerimizden yakalayıp bize insan olduğumuzu hatırlatacak.

"ÖZGÜRLÜK, İNSANI YARATICI KILAN BİR DUYGU"

■ Fikir aşamasından bize sunulana kadar nasıl değişimlere uğruyor çizgileriniz? Titiz bir çalışma hissediliyor her seferinde çünkü, bu soru o nedenle soruluyor. Ya da bir başka şekliyle Selçuk Demirel nasıl çalışıyor?

■ Çalışıyor gibi yapmadan çalışıyor diyebilirim. Bir kere her yerde çalışabiliyorum. John Berger ile yeni bitirdiğim "SMOKE" kitabının bütün resimlerini cebimde taşıdığım küçük bir deftere çizdim. Yarısından fazlasını iki üç saat içinde bir kafenin terasında tamamladım. Çok büyük boy resimler yapamıyorum; yerim dar! 60x80 cm. boyutlarında bir şeyler çizip boyamak için birkaç mobilyanın yerini değiştirmem gerekiyor. Çizmek, boyamak benim için büyük bir keyif, mutluluk. Çizmek istediklerimse kâğıdın üzerine tartışmasız, pazarlıksız gelip yerleşiyor. Fikir ve çizim kol kola hareket ediyor.

■ René Char; "Şiir, sürüp giden uykusuzluktan beslenir," diyor. Ben de size sorayım: Çizgi nereden beslenir?

■ Her şeyden beslenebileceği gibi uykudan da beslenir. Rüyaalar azımsanamayacak kadar önemlidir. Alfred Kubin, rüyalarının resimlerini yaparak ünlenmişti.

■ Sizin beslendiğiniz kaynakları da merak ediyorum? Nereye bakıp neyi görmeye çalışır Selçuk Demirel?

■ Yaptıklarınızla; yazı ya da çizi ile kendinize bir dil, bir dünya yaratabiliyorsanız bu dünyada ne isterseniz yapabilirsiniz. Bu özgürlük, insanı yaratıcı kılan çok önemli bir duygu. Hatta yaratmanın temeli. Bu bir sansür ya da otosansür olmadan yaratma duygusudur. Benim besin kaynaklarımı buralarda aramalı.

■ Bizim baktığımızla Selçuk Demirel'in gördüğü arasındaki fark ne peki?

■ Aynı yerde aynı şeylere mi bakıyor-

ruz? Bu ilgi alanlarıyla da ilgili bir şey. Her şeyi gördüğümü söyleyemem. Her gördüğünü kayıt altına alan bir gözlemci gibi de yaşamıyorum. Tam tersine; aklı bulutlarda gezen biriyim. Bazen beni ilgilendirmeyen şeyleri uzun uzun anlatan insanları bir süre sonra dinlemem için başka dünyalara kolayca kayabilen biriyim. Bir piyanist gibi ellerim ceplerimde de bakışlarımı ve ellerimi oynatarak çizmeyi sürdürebilirim.

"NE ZAMAN İÇİME BİRAZ FAZLA BAKSAM YÜKSEKLİK KORKUM DEPREŞİR"

■ Uzun süredir Paris'te yaşıyorsunuz. Şunu merak ediyorum: Türkiye'ye dışarıdan bakmak nasıl etki ediyor çizgilerinize? Her ne kadar evrenselliği yakalamış çizgilerse de sizin kaleminizden çıkanlar, biz buradan baktığımızda kendi hikâyemizi görür gibi oluyoruz. Ve ister istemez çizgilerinizin protest doku, yaşadığımız zamanları da hesap edersek bizi çeken taraf oluyor...

■ Türkiye'ye dışarıdan bakmak sözü, bana, kitaba da aldığım Murathan Mungan'ın "Ne zaman içime biraz fazla baksam yükseklik korkum depreşir" dizisini hatırlatıyor. Türkiye'ye bakmak bu dizedeki gibi içime, kendime bakmak gibi bir şey. "Baş ağrım, diş ağrım, nereden buluştum ben bu derde..." Bunlar, şu ya da bu şekilde bağlı olan herkesin ortak duygusu, kaygısı, sevgisi, bağlılığıdır Türkiye'ye. İster istemez bu bağımlılık çizgilerime de

yansıyor. Unutmayalım ki Paris'te patlayan bir bomba İstanbul'da nasıl duyuluyorsa; Ankara'da, Diyarbakır'da, Suruç'ta patlayanlar da buralardan duyuluyor.

Bu duyduklarımız da acı veriyor...

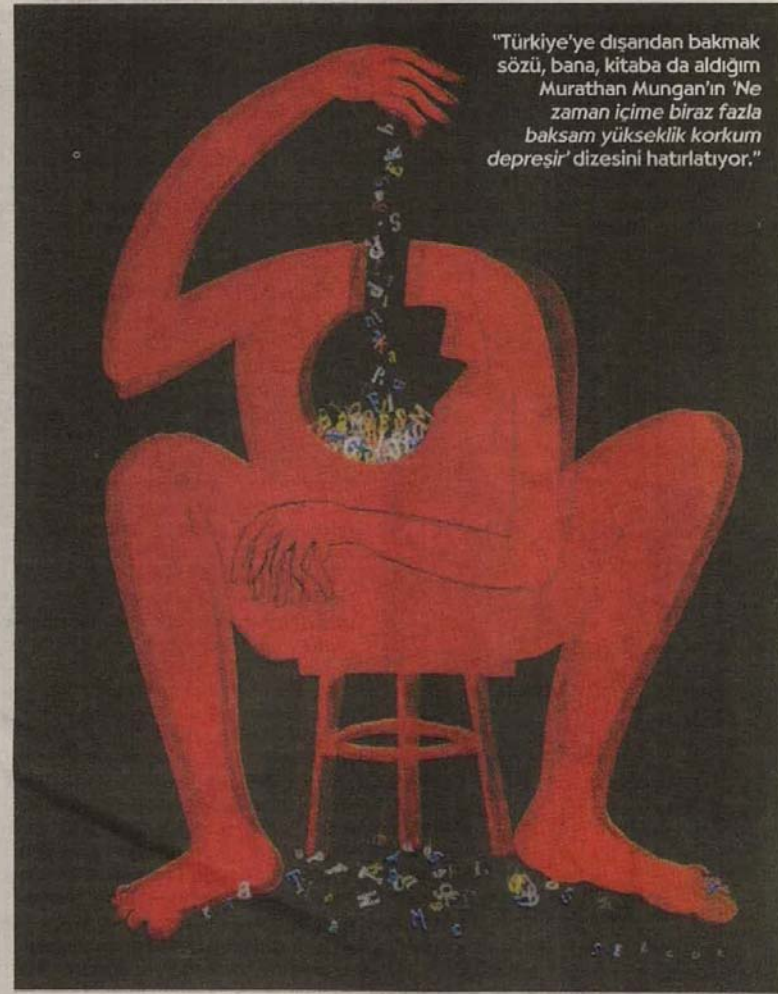
■ Dünyanın önemli yayın organlarında çizgileriniz çıkıyor. Akluma takılan bir şey var: Son yıllarda yazıya dayalı karikatürlere ağırlık verilir oldu dışarıda da. Bu konudaki gözlemlerinizi neler?

■ Karikatür ya da "cartoon" dediğimiz çizgilere, çizilenleri daha etkin, daha komik kulmak için hem aktüaliteyi hatırlatan hem de mizahi dozu arttıran yazılar, balonlar yapılıyor. Bu çok eski bir gelenek. Ben böyle yapmıyorum. Belki yazı yazmasını bilmediğimdir. Kim bilir(!)

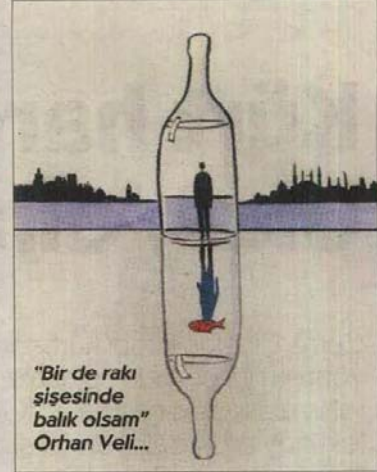
■ Pek çok insan, sizin elinizden çıktığını, daha da ileri gidersek, adınızı dahi bilmeden çizgilerinizden söz edebiliyor ya da az önce de bahsettiğiniz sosyal mecralarda paylaşabiliyor. Bunu hissetmek nasıl bir duygu?

■ Bu çok hoş bir şey. Bunlardan haberi olmuyor. Kimse bana söylemiyor. Benim izlenimim, yıllardır, çizdiklerimi bir çakıl taşıyı denize atar gibi fırlatıyorum. Taş suya değince küçük bir ses çıkarıyor. Ondan sonra derin bir sessizlik. Ben tekrar tekrar çizerek küçük taşlar hazırlıyorum fırlatmak için. Demek ki sudaki balıklar çizgilerime bakıyorlar. ■

Portakal Mavisi Bir Dünya / Selçuk Demirel / Yapı Kredi Yayınları / 260 s.

"Türkiye'ye dışarıdan bakmak sözü, bana, kitaba da aldığım Murathan Mungan'ın 'Ne zaman içime biraz fazla baksam yükseklik korkum depreşir' dizisini hatırlatıyor."

"Bir de raki şişesinde balık olsam" Orhan Veli...

"...Otların canı sıkılmaz. Kurşunkalem kendini ağaç sanır..." İlhan Berk

"Hapishane kapandı mı? Okul açıldı mı?" Victor Hugo...

"Benden içeri biri daha var" Henri Michaux...